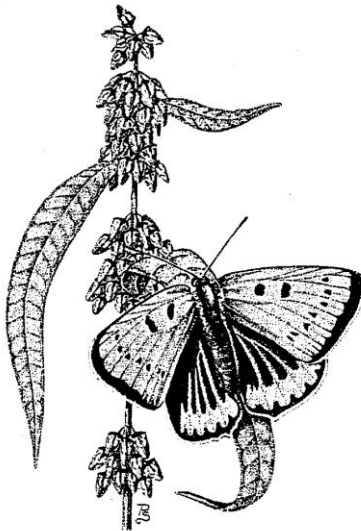


21<sup>e</sup> jaargang  
oktober 2017

# Flinterwille



Vlinderwerkgroep Friesland

Nederlandse Entomologische Vereniging

## VOORWOORD

Beste lezers,

Eindelijk eens een jaar, waarin alle excursies doorgang konden vinden en we zelfs konden genieten van een aantal bijbehorende avond- en nachtexcursies. De weergoden waren ons aanmerkelijk beter gezind dan de voorgaande jaren (of we hadden de data beter gepland....) Ik hoop dat ook veel van onze leden druk in de weer zijn geweest om de dagvlinders te inventariseren voor onze nieuwe atlas, die gepland staat voor 2020. Ik ben ook benieuwd wat de “adoptiehokken“ hebben opgeleverd. Op de Voorjaarsbijeenkomst zijn gebieden van zo’n 25 aangesloten kilometerhokken getoond en een flink aantal van die gebieden zijn door leden geadopteerd om te worden onderzocht op dagvlinders. Dit waren de zogenaamde witte gebieden, dat wil zeggen dat je op de kaart kon zien dat de meeste kilometerhokken van dat gebied nog maar weinig waargenomen soorten bevatten. Op de komende najaarsvergadering op 6 december zullen we zien wat de stand van zaken nu is geworden en ik hoop dat veel van die witte hokken nu wat meer kleur op de wangen hebben gekregen. Omdat veel waarnemingen tegenwoordig digitaal worden ingestuurd, krijgen we niet meer zo veel papieren lijsten binnen en dat betekent dat we gedurende de zomer weinig zicht hebben op de vorderingen.

Niet alleen de waarnemingen kunnen tegenwoordig gemakkelijk worden ingevoerd via de mobile telefoon via de app ObsMapp, er bestaat nu zelfs een app voor het mobieltje, die vlinders herkent! Die app heet Obsidentify (gratis te downloaden) en het is onwaarschijnlijk wat de mogelijkheden ervan zijn. Je maakt een foto van een dag- of nachtvlinder en met een druk op de knop krijg je de naam te zien, met een behoorlijke nauwkeurigheid. Niet iedereen heeft hier behoefte aan, maar we zullen de app op onze Najaarsbijeenkomst even demonstreren. Maar voor al diegenen, die niets hebben met die moderne spullen: je kunt er heel goed zonder en met boeken lukt het ook prima natuurlijk.

Op onze bijeenkomst verwacht ik weer een grote inbreng van waarnemingen van onze leden, u zult worden bijgepraat over ons dagvlinderproject en we verzekeren u dat we van de film “Metamorphosis, the beauty and design of butterflies” nu ook het tweede deel zullen laten zien. De vorige keer hadden we zoveel andere onderwerpen (een goed teken natuurlijk) dat we niet meer aan de film toekwamen, maar we zorgen er voor dat de film voorrang krijgt.

Graag tot ziens op woensdagavond 6 december.

Siep Sinnema

## INHOUD

Voorwoord	Siep Sinnema	pag. 1
Inhoud		2
Aankondiging Najaarsbijeenkomst		3
Verslag Voorjaarsbijeenkomst 2017	Gerard Bergsma	4
Excursie Fochtelooërveen 27 mei 2017	Siep Sinnema	7
Excursie Delleboersterheide 8 juli 2017	Gerard Bergsma	10
Verslag Nationale Nachtvlindernacht 2017 Beetsterzwaag en Appelscha	Siep Sinnema	12
Kleurenfoto's		15 t/m 18
Excursie Polder Oldelamer, De Hellingen en De Ontginning, Brandemeer. 29 juli	Luit de Zee	19
Het geslacht Caloptilia – met een nieuwe soort voor Friesland: Caloptilia fidella	Gerrit Tuinstra	22
Agrotera nemoralis, de Haagbeukmot, nieuw voor Friesland	Gerrit Tuinstra	24
De oogst van 2017	Mariske Pemmelaar-Groot	26
Nachtvlinderwaarnemingen uit het Burgumer-Mar gebied, de Leien en de Liphústerheide	Reinder Wijma & Natalia Zacarias	29
Ledenmutaties		32
Belangrijke data		33

## Aankondiging najaarsbijeenkomst

Hierbij nodigen wij u uit voor de najaarsbijeenkomst van de Vlinderwerkgroep Friesland op **woensdag 6 december 2017** in het pand van **de Fûgelhelling, De Feart 1 te Ureterp**. Aanvangstijd: 's avonds om 20.00 uur.

De indeling van de avond is als volgt:

1. Opening.
2. Verslag voorjaarsbijeenkomst van 20 april 2017.
3. Algemene mededelingen en ingekomen stukken.
4. Ervaringen, mededelingen, inbreng van en door leden.
5. Pauze.
6. Dagvlinderproject 2015-2020 (Gerrit Tuinstra).
7. Demonstratie van de nieuwe applicatie Obsidentify.
8. Tweede deel van de film "*Metamorphosis, the beauty and design of butterflies*".
9. Rondvraag.
10. Sluiting.

### Attentiepunten:

- Als u dvd's of usb-sticks met foto's hebt meegenomen, verzoeken wij u dit voorafgaande aan de bijeenkomst bij de secretaris of de voorzitter te melden.
- Contributie (€ 10,00 per jaar) kan tijdens de pauze van de bijeenkomst worden voldaan bij onze penningmeester, Luut de Zee.  
Overmaken kan ook naar rekeningnummer NL68 INGB 0007 2232 59 ten name van L. de Zee te Joure.
- Aan het eind van het vlinderseizoen verzoeken wij u vriendelijk uw gegevens in Excel in te voeren en het totaalbestand ten behoeve van de **vlinderdatabase Friesland** en de **landelijke database NOCTUA** te mailen aan Gerrit Tuinstra (**[g.tuinstra14@gmail.com](mailto:g.tuinstra14@gmail.com)**). Voor de excel-file (het opmaakprofiel) kunt u zich wenden tot Gerrit Tuinstra die dit bestandje naar u toe kan mailen.
- Wanneer u een (nieuw) e-mailadres hebt, verzoeken wij u deze op de presentielijst te vermelden, zodat wij u in voorkomende gevallen berichten kunnen sturen.

Namens het bestuur van de Vlinderwerkgroep Friesland.  
Gerard Bergsma - Secretaris.

De voorjaarsbijeenkomst van de Vlinderwerkgroep Friesland vond plaats op donderdag 20 april 2017 in de Fûgelhelling te Ureterp. Aanwezig waren 30 leden van de Vlinderwerkgroep. Afmelding wegens verhindering waren er van Sake Roodbergen, Johan Meijer, Wiebe Poppe, Barbara Mather, Gerrit Tuinstra, Kees Smit, Anja Kerkhof, Reinder & Natalia Wijma.

1. Voorzitter Siep Sinnema opent de bijeenkomst en heet iedereen van harte welkom. Na een warme periode is het na 7 april helaas te koud voor de tijd van het jaar. De vlinders laten daarom nog even op zich wachten.

Vorig jaar was de Gamma-uil (*Autographa gamma*) even wereldnieuws. Tijdens de EK-voetbalfinale in het Stade de France te Parijs vlogen er duizenden Gamma-uilen rond waar sommige spelers (zoals Ronaldo) maar ook scheidsrechterbaas Collina behoorlijk last van hadden. Ze moesten de vlinders letterlijk afweren. De trek van de Gamma-uilen naar het noorden werd op deze zwoele avond vermoedelijk onderbroken door de felle stadionverlichting. De vlinders werden er als een magneet door aangetrokken. Hilarisch was het wél!

Maar ook dit jaar was een vlindersoort wereldnieuws: een pas ontdekte nachtvlindersoort vernoemd naar Donald Trump. De vlinder vertoont aan de bovenkant een zekere gelijkenis met de lichtgelige haardos van de nieuwe Amerikaanse president. De wetenschappelijke naam die aan deze vlinder uit de familie van de *Gelechiidae* is gegeven, luidt *Neopalpa donaldtrumpi*. Bij onderzoek bleek *Neopalpa donaldtrumpi* opmerkelijk kleine genitaliën te hebben. De soort komt voor op het schiereiland Baja California aan de westkust van het continent Noord-Amerika aan de Mexicaanse grens en is daar een bedreigde soort.

## 2. Verslag najaarsbijeenkomst 2016.

Er zijn geen opmerkingen over het verslag.

## 3. Algemene mededelingen en ingekomen stukken.

Er zijn geen mededelingen. Voor het agendapunt ingekomen stukken meldt de secretaris het jaarverslag 2016 "*Vlinders en libellen geteld*" van de Vlinderstichting. Tevens Nieuwsbrief nr. 64 (december 2016) van het EIS (Kenniscentrum Insecten en andere ongewervelden).

De secretaris heeft de volgende boeken ter inzage meegenomen: *Butterflies of the World* plus *1.000 Butterflies (the World's most beautiful)*, beide van auteur en beroemde vlinderfotograaf Adrian Hoskins en momenteel te verkrijgen via bolcom voor € 18,98 respectievelijk € 29,00. Verder *Het Romantische Vlinderboek deel 1* van biologe en fotografe Gabriëlle Jager. Voor € 35,00 te bestellen via haar website <https://hetromantischevlinderboek.wordpress.com>

Dan is recentelijk ook het prachtige *Dagvlinders in Drenthe (periode 2007-2015)* verschenen. Helaas in een te kleine oplage, want drie maanden na het verschijnen ervan was het reeds uitverkocht.

#### 4. Ervaringen, mededelingen, inbreng van en door leden.

Abel Jagersma laat een powerpointpresentatie zien met de titel “*Nachtvlinders van de Boswachterij Gaasterland*”. Het gaat om een meerjarig inventarisatieproject van Abel en Andy Saunders in deze boswachterij. Oorspronkelijk is Abel hiermee 15 jaar geleden begonnen in het Harichsterbos. Dit gebied was vroeger volledig weiland en is in de loop der jaren omgevormd tot percelen bos met lange lanen en slootjes, waartussen ook bloemrijke stroken weiland voorkomen. Abel laat in zijn presentatie enkele mooie foto’s van het gebied zien. In de weilandjes lopen koeien tussen een massa pinksterbloemen. Er komen plaatjes (vlinders plus rupsen) voorbij van de Eikentandvlinder (*Peridea anceps*), de Grote voorjaarsspanner (*Agriopsis marginaria*), de Vroege blokspanner (*Trichopteryx carpinata*), de Vroege spanner (*Biston strataria*), de Nunvlinder (*Orthosia gothica*), de Sierlijke voorjaarsuil (*Orthosia gracilis*), de Tweestreepvorjaarsuil (*Orthosia cerasi*), de Kleine voorjaarsuil (*Orthosia cruda*), de Eikenvorjaarsuil (*Orthosia miniosa*), de Dubbelstipvorjaarsuil (*Anorthoa munda*), de Bosbesuil (*Conistra vaccinii*), de Wachtervlinder (*Eupsilia transversa*) waarvan de oudere rupsen kannibalistisch gedrag vertonen, de Voorjaarsbladroller (*Tortricodes alternella*), de Gevlekte langsprietmot (*Nematopogon adansoniella*), de Rossige grasmineermot (*Elachista rufocinerea*) ; de laatste is een nieuwe microvlindersoort voor het Gaasterland.

De Vlinderwerkgroep Gaasterland heeft tijdens een vergadering besloten om mee te doen aan het nieuwe dagvlinderproject voor Friesland. Van Gerrit Tuinstra hebben ze de onderzoeksblokken 16 en 17 toegewezen gekregen.

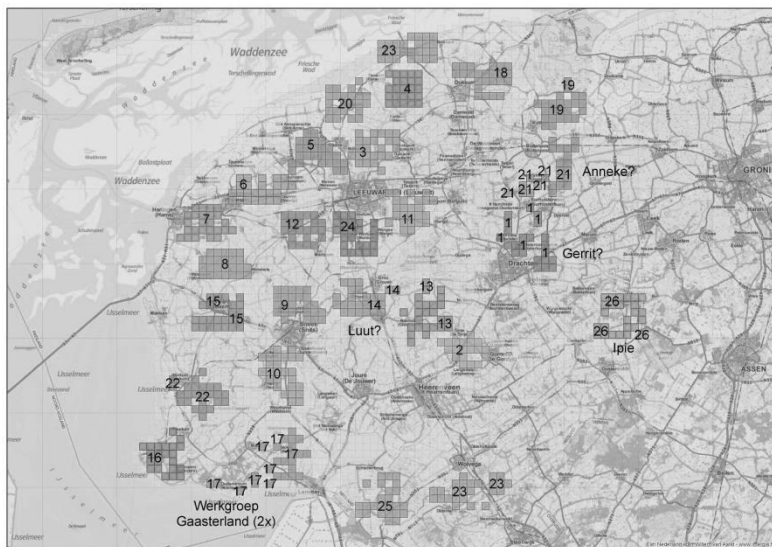
Freek Nijland geeft een powerpointpresentatie getiteld “*Trekvlinders 2013-2016 - Erf Canterlandseweg 18, Gytsjerk*”. Dagvlinders: In deze periode heeft hij 458 Atalanta’s waargenomen en 14 Distelvlinders. Nachtvlinders: 234 Gamma-uilen (*Autographa gamma*); in 2015 en 2016 in totaal 6 Grote worteluil (Agrotis ipsilon); in 2015; 2 Kolibrievlinders (*Macroglossum stellatarum*); in 2016 85 Koolmotjes (*Plutella xylostella*) met juni als hoogtepunt van de invasie van deze microtrekvlinder; in 2015 en 2016 in totaal 6 Luipaardlichtmotten (*Nomophila noctuella*); in 2015 2 waarnemingen van de Roodstreepspanner (*Rhodometra sacraria*); in 2016 een enkele waarneming van de Turkse uil (*Chrysodeixis chalcites*); in 2015 3 exemplaren van de Vlekdaguil (*Heliothis peltigera*); tot slot op 26 augustus 2016 een bijzondere waarneming van de Essengouduil (*Atethmia centrago*) waarbij Freek achteraf constateerde, dat deze prachtige nachtvlinder in september 2016 nog vier keer elders in Friesland werd gezien, namelijk in Berltsum, op Terschelling, in De Blesse en in Easterskar.

Hessel Hoornveld toont foto’s van Langsprietmotjes, van een Platbuik libel, van de larve van een bladwesp en van een aantal vlinderrupsen, onder andere van de Kleine zomermeter (*Hemitha aestivaria*),

de Witte Tijger (*Spilosoma lubricipeda*), de Meidoornuil (*Allophyes oxyacanthae*) plus een rups van de Citroenvlinder.

### 5. Mededelingen over (de voortgang van) het dagvlinderproject.

Siep Sinnema laat een aantal kaartjes met de voortgang van de waarnemingen zien. Gerrit Tuinstra heeft in februari 2017 een werkatlas met de beschikbare gegevens van alle soorten van 2010 tot en met 2016 gemaakt. Deze atlas is digitaal beschikbaar voor alle leden van de Vlinderwerkgroep en/of voor andere gegadigden die gegevens voor de nieuwe atlas verzamelen. Hiervoor kan men bij Gerrit Tuinstra een verzoek indienen (g.tuinstra14@gmail.com). Daarnaast heeft Gerrit ook een kaart met adoptiehokken voor de provincie Friesland vervaardigd. Liefhebbers kunnen één of meerdere genummerde hokken adopteren en ook gedetailleerde kaarten van een adoptiehok bij Gerrit opvragen.



Op 29 juli zal een excursie in de gebieden Polder Oldelamer, De Hellingen en De Ontginning ten westen en noordwesten van Wolvega worden gehouden. De bedoeling is om een groot aantal kilometerhokken (waar tot op heden nog weinig dagvlindergegevens van bekend zijn) te doorkruisen.

### 6. Pauze.

### 7. Kweekervaringen in beeld (Anneke van der Veen).

Anneke laat foto's zien van de kweek van rupsen. Onder andere van de Witvlakvlinder (*Orgyia antiqua*); van eitje via jonge en volgroeide rups naar pop

en vervolgens naar de vlinder, waarbij ze beelden toont van het vleugellose vrouwtje in gezelschap van het mannetje. Verder eitjes en volwassen exemplaren van de Diana-uil (*Griposia aprilina*); de ontwikkeling van het Eikenuiltje (*Dryobotodes eremita*), de Eekhoorn (*Stauropus fagi*), het Schaapje (*Acronicta leporina*), de Meriansborstel (*Calliteara pudibunda*), de Witte eenstaart (*Cilix glaucata*), het Bont zandoogje van rups tot pop tot volwassen vlinder, de Kleine wintervlinder (*Operophtera brumata*), de Nachtpauwoog (*Saturnia pavonia*), de Grote beer (*Arctia caja*) met een filmpje van de ei-afzetting, het spinselnest plus het volwassen exemplaar van de Bruine metaalvlinder (*Rhagades pruni*). Tot slot een filmpje (met time-lapse techniek) van de verpoping van de rups van een Daggauwoog. Zeer indrukwekkend allemaal en met veel geduld gedaan!

**8. Tweede deel van de film “Metamorphosis, the beauty and design of butterflies”.**  
In verband met de tijd stellen we dit uit naar de volgende bijeenkomst.

### **9. Rondvraag.**

Abel Jagersma attendeert ons op een onlangs verschenen vlinderboek British Moths (second edition) van de Engelse vlinderkenner en auteur Chris Manley. Het is een fotografische gids van de macro- en microvlinders van Groot-Brittannië en Ierland en is (zeker voor de microvlinders) een absolute topper op dit gebied. Een betere op foto's gebaseerde determinatiegids, die ook zeer geschikt en van toepassing is voor het Nederlandse grondgebied, is momenteel niet voorhanden. Verkrijgbaar bij bol.com voor € 38,56 (hardcover).

### **10. Sluiting.**

Siep Sinnema sluit de bijeenkomst af en wenst allen een goede reis naar huis.

## **Excursie Fochtelooërveen 27 mei 2017      Siep Sinnema**

Op zaterdag 27 mei werd zowel een middag- als avondexcursie gehouden in het Fochtelooërveen. De omstandigheden waren prima, de zon scheen en voor een dag in mei was de temperatuur prima. Er kwamen 13 belangstellenden af op deze excursie. Voor de middagexcursie was Judith Bouma onze excursieleider. Zij is veel in het veen te vinden loopt hier heel wat uurtjes rond om het Veenhooibeestje (*Coenonympha tullia*) te inventariseren. Daar waren we natuurlijk te vroeg voor in het jaar, we kwamen dan ook vooral om de Groentjes (*Callophrys rubi*) te zien. En dat lukte prima, rond de struikjes (vooral Vuilboom, Berk en Wilg) hebben we heel wat Groentjes zien vliegen. Vanaf het parkeerterrein liepen we eerst een stuk langs het fietspad en namen daarna een wandelroute door het veen. Kraanvogels hebben we helaas niet gezien. Op de Ratelpopulier vonden we zeer kleine rupsen van de Hermelijnlvlinder (*Cerura vinula*) die net uit het ei waren gekropen (**Zie foto pag. 7**). Op diverse heidestruiken vonden we de eitjes van de





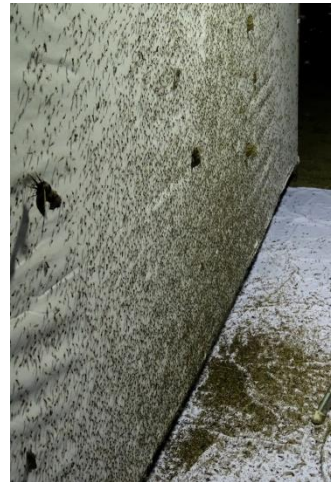
De excursiegangers  
midden op het  
Fochteloërveen.  
Foto: Siep Sinnema

Nachtpauwoog (*Saturnia pavonia*), die in groepjes op de stengels worden afgezet. Het leuke was, dat op diverse plaatsen ook van deze soort de eitjes net bezig waren om uit te komen en we konden de jonge rupsen over de eitjes zien kruipen. (zie foto's pag. 18) Na de route door het veen gingen we weer langs het fietspad terug naar de auto's. Naast de genoemde dagvlinders hebben we ook nog waargenomen de Atalanta (*Vanessa atalanta*), het Boomblauwtje (*Celastrina argiolus*), de Citroenvlinder (*Gonepteryx rhamni*), het Klein geaderd witje (*Pieris napi*) en de Kleine vuurvlinder (*Lycaena phlaeas*). Dankzij het fraaie weer een geslaagde middagexcursie.

Ook de avondexcursie kon doorgang vinden. Omdat de bewolking langzaam toenam, bleef de warmte hangen en hadden we geschikte omstandigheden voor het

Tijdens de avondexcursie: veel vlinders, veel belangstellenden, maar ook: veel muggen!

Foto's: Siep Sinnema



waarnemen van nachtvinders. We vonden een geschikte plaats aan de rand van het veen aan het eind van de Drentseweg. In de schemering werd een copula gevonden van de Mi-vlinder (*Euclidia mi*) (zie foto pag. 17) Er werden maar liefst 6 lampen met lakens opgesteld, door Anneke vd Veen, Reinder en Natalia Wijma, Gerard Bergsma, Siep en Jannie Sinnema en Gerrit Tuinstra had zelfs twee opstellingen gemaakt. Er kwamen nog diverse andere mensen een kijkje nemen, zodat we met zo'n 15 mensen konden genieten van de vele nachtvinders, die op de lakens afkwamen. In totaal konden we maar liefst 122 verschillende soorten macro's noteren. Ook werd er 26 soorten micro-nachtvinders waargenomen. In onderstaande tabellen staat een overzicht van de waargenomen soorten:

### Macro-nachtvinders:

<i>Rhagades pruni</i>	<i>Lomographa temerata</i>	<i>Acasis viretata</i>
<i>Poecilocampa populi</i>	<i>Campaea margaritaria</i>	<i>Clostera curtula</i>
<i>Macrothylacia rubi</i>	<i>Chlorissa viridata</i>	<i>Cerura vinula</i>
<i>Saturnia pavonia</i>	<i>Jodis lactearia</i>	<i>Furcula furcula</i>
<i>Mimas tiliae</i>	<i>Cyclophora albipunctata</i>	<i>Furcula bicuspis</i>
<i>Smerinthus ocellatus</i>	<i>Cyclophora punctaria</i>	<i>Furcula bifida</i>
<i>Laothoe populi</i>	<i>Timandra comae</i>	<i>Notodonta dromedarius</i>
<i>Sphinx pinastri</i>	<i>Scopula floslactata</i>	<i>Notodonta ziczac</i>
<i>Deilephila porcellus</i>	<i>Xanthorhoe spadicearia</i>	<i>Drymonia dodonaea</i>
<i>Thyatira batis</i>	<i>Xanthorhoe ferrugata</i>	<i>Pheosia gnoma</i>
<i>Tethea ocularis</i>	<i>Xanthorhoe montanata</i>	<i>Pterostoma palpina</i>
<i>Tethea or</i>	<i>Epirrhoe tristata</i>	<i>Ptilodon capucina</i>
<i>Ochropacha duplaris</i>	<i>Cosmorhoe ocellata</i>	<i>Gluphisia crenata</i>
<i>Watsonalla binaria</i>	<i>Dysstroma truncata</i>	<i>Phalera bucephala</i>
<i>Drepana curvatula</i>	<i>Thera obeliscata</i>	<i>Peridea anceps</i>
<i>Drepana falcataria</i>	<i>Thera britannica</i>	<i>Harpyia milhauseri</i>
<i>Lomaspilis marginata</i>	<i>Electrophaes corylata</i>	<i>Acronicta alni</i>
<i>Ligdia adustata</i>	<i>Colostygia pectinataria</i>	<i>Acronicta leporina</i>
<i>Macaria notata</i>	<i>Hydriomena furcata</i>	<i>Subacronicta megacephala</i>
<i>Macaria alternata</i>	<i>Hydriomena impluviata</i>	<i>Acronicta menyanthidis</i>
<i>Petrophora chlorosata</i>	<i>Hydria undulata</i>	<i>Acronicta rumicis</i>
<i>Plagodis dolabraria</i>	<i>Euphyia unangulata</i>	<i>Craniophora ligustri</i>
<i>Opisthograptis luteolata</i>	<i>Eupithecia absinthiata</i>	<i>Herminia grisealis</i>
<i>Odontopera bidentata</i>	<i>Eupithecia vulgata</i>	<i>Pechipogo strigilata</i>
<i>Biston betularia</i>	<i>Lacanobia oleracea</i>	<i>Nola confusalis</i>
<i>Hypomecis punctinalis</i>	<i>Eupithecia tripunctaria</i>	<i>Herminia tarsipennalis</i>
<i>Aethalura punctulata</i>	<i>Eupithecia nanata</i>	<i>Schrankia costaestrigalis</i>
<i>Ematurga atomaria</i>	<i>Chloroclystis v-ata</i>	<i>Euclidia mi</i>
<i>Bupalus piniaria</i>	<i>Euchoeca nebulata</i>	<i>Hypena proboscidalis</i>
<i>Cabera pusaria</i>	<i>Hydrelia flammeolaria</i>	<i>Rivula sericealis</i>
<i>Cabera exanthemata</i>	<i>Lobophora halterata</i>	<i>Diachrysia chrysis</i>
<i>Lomographa bimaculata</i>	<i>Pterapherapteryx sexalata</i>	<i>Plusia festucae</i>
<i>Deltote pygarga</i>	<i>Lacanobia thalassina</i>	<i>Abrostola triplasia</i>

<i>Deltote deceptor</i>	<i>Hada plebeja</i>	<i>Pseudoips prasinana</i>
<i>Deltote bankiana</i>	<i>Ceramica pisi</i>	<i>Earias chlorana</i>
<i>Lithacodia uncula</i>	<i>Leucania comma</i>	<i>Thumatha senex</i>
<i>Shargacucullia scrophulariae</i>	<i>Axylia putris</i>	<i>Eilema sororcula</i>
<i>Elaphria venustula</i>	<i>Ochropleura plecta</i>	<i>Phragmatobia fuliginosa</i>
<i>Charanyca trigrammica</i>	<i>Diarzia rubi</i>	<i>Spilosoma lutea</i>
<i>Euplexia lucipara</i>	<i>Xestia c-nigrum</i>	<i>Spilosoma lubricipeda</i>
<i>Apamea crenata</i>	<i>Agrotis exclamationis</i>	<i>Diaphora mendica</i>
<i>Apamea sordens</i>	<i>Calliteara pudibunda</i>	<i>Arctia caja</i>
<i>Oligia fasciuncula</i>	<i>Orgyia antiqua</i>	<i>Tyria jacobaeae</i>

### Micro-nachtvinders:

<i>Ancylis apicella</i>	<i>Cochylis nana</i>	<i>Glyphypterix thrasonella</i>
<i>Apotomis sororculana</i>	<i>Elophila nymphaeata</i>	<i>Hellinsia didactylites</i>
<i>Apotomis turbidana</i>	<i>Epinotia bilunana</i>	<i>Lobesia reliquana</i>
<i>Argyresthia conjugella</i>	<i>Epinotia rubiginosana</i>	<i>Monopis monachella</i>
<i>Argyroplote lacunana</i>	<i>Epirrhoe galiata</i>	<i>Paraponyx stratiotata</i>
<i>Bactra lanceolata</i>	<i>Eucosma campoliliana</i>	<i>Petrophora chlorosata</i>
<i>Capua vulgana</i>	<i>Eucosma cana</i>	<i>Pseudosciophila branderiana</i>
<i>Cataclysta lemnata</i>	<i>Eulia ministrana</i>	<i>Syndemis musculana</i>
<i>Celypha lacunana</i>	<i>Eupoecilia ambiguella</i>	<i>Tischeria ekebladella</i>

### Verslag excursie Delleboersterheide zaterdag 8 juli 2017 Gerard Bergsma

In de ochtenduren van deze dag regent het nog, maar er is beter weer op komst. Daarom besluiten we de excursie door te laten gaan en niet voor niets, want midden op de dag verdwijnen de wolken en komt er meer blauw aan de hemel. Wanneer de excursie (met helaas slechts 8 deelnemers) begint, schijnt de zon al volop en gaat de temperatuur naar een zeer aanvaardbaar niveau. De vlinders vinden dit ook, want tijdens de wandeling over de landweg en zijdelings door het aangrenzende bloemrijke grasland naar de Delleboersterheide vliegen ze er vrolijk op los. Bonte zandoogjes, Klein geaderde witjes, vele Koevinkjes, Zwartspriet-dikkopjes, Atalanta's, Bruine plus Oranje zandoogjes, een Kleine vos. We traceren een rups van de Dagpauwoog. Ook Sint-jansvlinders (*Zygaena filipendulae*), een Bruine snuituil (*Hypena proboscidalis*), een Stompvleugelgrasuil (*Mythimna impura*) en een rups van de Wapendrager (*Phalera bucephala*) passeren de revue. Vanaf het toegangshek van de Delleboersterheide vervolgen we onze weg langs de oostkant van dit prachtige natuurgebied richting de Tjonger.

Aan vlinders beslist geen gebrek. We zien nu ook Eikenpages, tientallen Heideblauwtjes (**zie foto pag. 15**), Gehakkelde aurelia's, Kleine vuurvinders, Grote dikkopjes, Hooibeestjes, een Citroenvlinder en een Landkaartje.



Reinie, Andy en Anneke hadden zelfs nog tijd om te poseren tijdens de excursie. Foto: G.Bergsma

Vanwege het rustige weer zijn er ook enkele Eikenpages met geopende vleugels te bewonderen en die worden enthousiast gefotografeerd. Enkele nachtvlinders die we tegenkomen zijn: Gamma-uil (*Autographa gamma*), een Donkere marmeruil (*Deltote pygarga*), een Bruine grijsbandspanner (*Cabera exanthemata*), een Grijs kruidenmot (*Udea prunalis*), een Gestreepte goudspanner (*Camptogramma bilineata*), een Bosspanner (*Scopula immutata*), maar tevens 20 eitjes van de Veelvraat (*Macrothylacia rubi*) plus zo'n 200 rupsen van de Sint-Jacobsvlinder (*Tyria jacobaeae*). We volgen het pad naar links en lopen tussen twee meertjes door naar het bos en daardoorheen naar een dode arm van de Tjonger. Tot onze verbazing wemelt het ter plekke van de Eikenpages, die zich ophouden in plaatselijke vuilboompjes. Ze zijn eigenlijk niet te tellen, want bij het bewegen van een vuilboompje vliegen talloze vlinders op. We noteren 250 exemplaren, maar het kunnen er evenzogoed veel meer zijn. Omdat er geen wind staat en de zon schijnt, zitten veel Eikenpages met de vleugels open; een prachtig en vrij uniek gebeuren, want Eikenpages houden in de regel de vleugels gesloten wanneer ze niet vliegen. We verblijven hier geruime tijd om iedereen de gelegenheid te geven goede foto's van de Eikenpages te maken (**zie foto pag. 16**). Ons groepje wandelt daarna verder over het grote centrale heideveld van het natuurgebied. Hier verblijven ontelbare Heideblauwtjes. Een grove schatting levert 500 exemplaren op en verderop in het veld nog eens 500 stuks. Hoeveel zullen het er in totaal in dit grote heidegebied zijn geweest? We zullen het nooit weten. Ook enkele nachtvlinders komen we tegen: een stro-uiltje (*Rivula sericealis*), 2 Geblokte zomervlinders (*Thalera fimbrialis*), een Gewone heispanner (*Ematurga atomaria*) en een Granietuil (*Lycophotia porphyrea*). Pas om 18.45 uur zijn we terug bij de auto's en rijden spoorwegs naar Oldeberkoop om bij snackbar 't Koepelbos een hapje te eten.

Om 20.30 uur zijn we terug op de Delleboersterheide om ons voor te bereiden op het nachtvlinderen. Gerrit Tuinstra heeft de beide toegangshekken reeds van het slot gehaald, zodat we kunnen doorrijden. Tijdens de adembenemende zonsondergang en dito avondlucht worden 4 lampen opgesteld en het feest kan beginnen. Tot onze spijt zakt de temperatuur in de loop van de avond en nacht pijlsnel en komt er grondmist opzetten. Toch is iedereen na het doven van de laatste lamp om 02.30 uur redelijk tevreden met de nachtvlindervangst. De definitieve eindlijst moet nog worden opgemaakt, maar er werden 462 vlinders geteld, waarvan 402 macro's en 60 micro's.

### **Verslag Nationale Nachtvlindernacht 2017, Beetsterzwaag en Appelscha Siep Sinnema**

Dit jaar werd de Nationale Nachtvlindernacht gehouden op vrijdagavond 25 augustus. Op veel plaatsen in Nederland werden met sterke lampen voor een wit laken en met behulp van het smeren van stroop op boomstammen nachtvlinders gelokt. Via diverse internetsites en de dag- en streekbladen werd het publiek op de hoogte gesteld van de locaties waar men de nachtvlinders kon bewonderen. In Beetsterzwaag hadden Siep en Jannie Sinnema bij de Tropische Kas hun opstelling geplaatst met een 400 W HPL-lamp voor het laken. Ook werd op een twintigtal bomen op de stam een mengsel van appelstroop en alcohol aangebracht om de nachtvlinders te lokken. Dat lukte prima zoals in de onderstaande tabel te zien is. Maar ook het lokken van belangstellenden ging dit jaar uitstekend, er kwamen zo'n 30 mensen op deze activiteit af. Iedereen werd in de kantine voorzien van koffie en koek, waarna Siep een korte inleiding hield over het verschil tussen dag- en nachtvlinders, de verschillende families nachtvlinders en nog een aantal bijzonderheden. De lamp was inmiddels aangezet en na deze inleiding was het buiten al aardig donker geworden. In het park werden de boomstammen van smeer voorzien en toen was het wachten op de nachtvlinders. Die kwamen al snel op het laken, als eerste arriveerde een Wortelboorder, namelijk de Oranje wortelboorder (*Triodia sylvina*). Aangezien de meeste mensen een fototoestel bij zich hadden, werd het al snel niet alleen druk met vlinders, maar ook met fotograferende belangstellenden bij het laken. Zo nu en dan werd een ronde gedaan langs de ingesmeerde boomstammen. Die bleken vooral te worden bezocht voor Huismoeders (*Noctua pronuba*), maar ook de Piramidevlinder (*Amphipyra pyramidea*) en de Zwarte c-uil (*Xestia c-nigrum*) kwamen op de zoetigheid af. Ook op het laken waren de Huismoeder en de Zwarte c-uil het talrijkst. Ook werden een paar mannetjes van Eikenprocessierups (*Thaumetopoea processionea*) op het laken waargenomen; dat was wel te verwachten, want er worden de laatste jaren in de buurt al diverse nesten met rupsen van deze soort gevonden.

Hieronder een overzicht van de waargenomen vlinders:

<b>Macro-nachtvlinders</b>		licht	stroop
<b>Familie: Wortelboorders</b>			
<i>Triodia sylvina</i>	Oranje wortelboorder	1	
<b>Familie: Spanners</b>			
<i>Opistograptis luteolata</i>	Hagedoornvlinder	3	
<i>Campaea margaritata</i>	Appeltak	4	
<i>Chloroclysta truncata</i>	Schimmelspanner	3	
<i>Campptogramma bilineata</i>	Gestreepte goudspanner	1	
<i>Eupithecia centaureata</i>	Zwartvlekdwergspanner	1	
<i>Gymnoscelis rufifasciata</i>	Zwartkamdwergspanner	2	
<b>Familie: Spinneruilen</b>			
<i>Hypena proboscidalis</i>	Bruine snuituil	3	
<i>Herminia grisealis</i>	Boogsnuituil	1	
<i>Rivula sericealis</i>	Stro-uiltje	4	
<i>Pelosia muscerda</i>	Muisbeertje	1	
<b>Familie: Uilen</b>			
<i>Hoplodrina ambigua</i>	Zuidelijke stofuil	1	
<i>Diachrysis chrysitis</i>	Koperuil	1	
<i>Plusia festucae</i>	Goudvenstertje	1	
<i>Autographa gamma</i>	Gammauil	1	
<i>Amphipyra pyramidea</i>	piramidevlinder	2	2
<i>Cosmia trapezina</i>	Hyena	1	
<i>Ochropleura plecta</i>	Haarbos	2	
<i>Noctua pronuba</i>	Huismoeder	10	16
<i>Noctua janthe</i>	Open-breedbandhuismoeder	6	
<i>Xestia c-nigrum</i>	Zwarte c-uil	12	2
<i>Pseudoips prasinana</i>	Zilveren groenuil	1	
<i>Nycteola revayana</i>	Variabele eikenuil	1	
<b>Familie: Tandvlinders</b>			
<i>Notodonta ziczac</i>	Kameeltje	1	
<i>Thaumetopoea processionea</i>	Eikenprocessierups	2	
<b>Micronachtvlinders op licht:</b>			
<i>Cataclysta lemnata</i>	Kroosvlindertje	2	
<i>Elophila nymphaeata</i>	Waterleliemot	5	
<i>Emmelina monodactyla</i>	Windeverdermot	1	
<i>Yponomeuta cagnagella</i>	Kardinaalsmutsstippelmot	1	
<i>Agriphila tristella</i>	Variabele grasmot	3	
<i>Agriphila straminella</i>	Blauwooggrasmot	1	
<i>Eudonia truncicolella</i>	nazomergranietmot	1	
<i>Cydia amplana</i>	Oranje eikenbladroller	1	
<i>Spilota ocellana</i>	rode knopbladroller	1	

Gerard Bergsma had een opstelling bij Terwisscha (bij Appelscha). Hierop kwamen 10 bezoekers af. Ook hier werden de nachtvlinders gelokt met licht en met stroop. Een bijzondere waarneming was *Eupithecia selinata*, de Eppedwergspanner. Dit is een zeldzame vlinder, die soms gezien wordt in het zuidoosten van onze provincie (zie foto pag. 15)

## Macrolepidoptera:

### Drepanidae

- 1) *Thyatira batis* - Braamvlinder (1 ex)

### Geometridae

- 1) *Cyclophora linearia* - Gele oogpanner (5 ex.)
- 2) *Xanthorhoe ferrugata* - Vierbandspanner (1 ex.)
- 3) *Epirrhoe alternata* - Gewone bandspanner (2 ex.)
- 4) *Eulithis prunata* - Wortelhoutspanner (1 ex.)
- 5) *Dysstroma truncata* - Schimmelspanner (1 ex.)
- 6) *Colostygia pectinataria* - Kleine groenbandspanner (2 ex.)
- 7) *Eupithecia selinata* - Eppedwergspanner (1 ex. 🐛) (det. G. Tuinstra)
- 8) *Macaria notata* - Klaverblaadje (2 ex.)
- 9) *Opisthograptis luteolata* - Hagedoornvlinder (1 ex.)
- 10) *Ennomos alniaria* - Geelschouderpanner (1 ex.)
- 11) *Ectropis crepuscularia* - Gewone spikkelspanner (2 ex.)
- 12) *Campaea margaritaria* - Appeltak (5 ex.)

### Notodontidae

- 1) *Thaumetopoea processionea* - Eikenprocessierups (2 ex.)

### Erebidae

- 1) *Miltochrista miniata* - Rozenblaadje (1 ex.)
- 2) *Eilema griseola* - Glad beertje (1 ex.)
- 3) *Eilema depressa* - Naaldboombeertje (1 ex.)
- 4) *Rivula sericealis* - Stro-uiltje (3 ex.)
- 5) *Hypena proboscidalis* - Bruine snuituil (5 ex.)
- 6) *Hypenodes humidalis* - Moeras-micro-uil (1 ex.)
- 7) *Herminia grisealis* - Boogsnuituil (2 ex.)

### Noctuidae

- 1) *Ochropleua plecta* - Haarbos (1 ex)
- 2) *Noctua pronuba* - Huismoeder (8 ex. waarvan 3 ex. op smear)
- 3) *Noctua fimbriata* - Breedbandhuismoeder (1 ex.)
- 4) *Noctua janthe* - Open-breedbandhuismoeder (1 ex.)
- 5) *Xestia c-nigrum* - Zwarte c-uil (5 ex. waarvan 1 ex. op smear)
- 6) *Xestia baja* - Bruine zwartstipuil (1 ex.)
- 7) *Xestia xanthographa* - Vierkantvlekuil (3 ex.)
- 8) *Cerapteryx graminis* - Bonte grasuil (1 ex.)



Heideblauwtjes, excursie Delleboersterheide, 8 juli 2017.  
Foto: Anneke vd Veen (zie pag. 11)



Hooibeestje (*Coenonympha pamphilus*) met 3 oogjes. Foto:  
M.Pemmelaar. (zie pag 27)



Gentiaanvedermot  
(*Stenoptilia pneumonanthos*),  
4 sept. 2017. Foto:  
M.Pemmelaar (zie pag. 29)



Kommavlinder (*Hesperia comma*)  
Foto: M.Pemmelaar. (zie pag. 28)



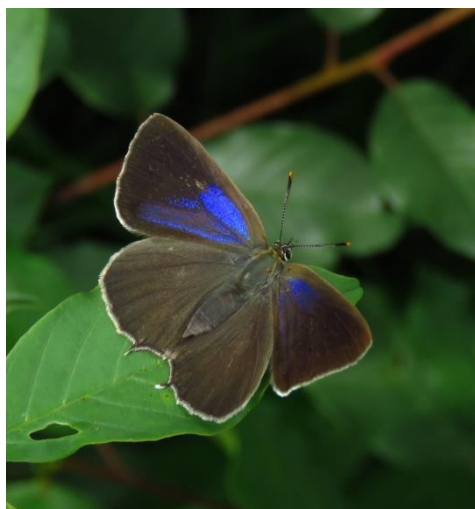
Eppedwergspanner (*Eupithecia selinata*)  
25 aug. 2017.  
Foto: G.Bergsma (zie pag. 14)



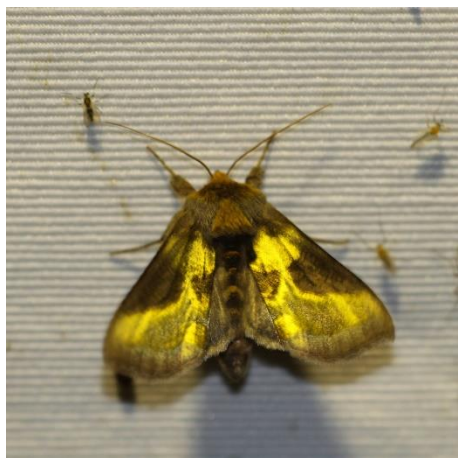


Het exemplaar van de Haagbeukmot (*Agrotera nemoralis*) dat op de Schaopedobbe waargenomen werd, op 17 v 2017. Foto Gerrit Tuinstra. (zie pag. 25)

Vlekmijn en bladrol van *Caloptilia fidella*. Oldeberkoop 4 x 2017. Foto Gerrit Tuinstra. (zie pag. 23)



Eikenpage (*Favonius quercus*)  
Excursie Delleboersterheide 8 juli 2017. Foto: G. Bergsma (zie pag. 11)



Kopervlinder (*Diachrysia chrysitis*),  
excursie Fochtelooërveen, 27 mei 2017.  
Foto: J.Bouma (zie pag. 9)



Copula Mi-vlinder  
(*Euclidia mi*),  
excursie  
Fochteloöerveen,  
27 mei 2017.  
Foto: S.Sinnema  
(zie pag. 9)

Eerste stadium rups Hermelijnv�inder  
(*Cerura vinula*), excursie Fochteloöer-  
veen, 27 mei 2017.

Laatste stadium van dezelfde rups na  
opkweken op 22 juni. Foto's: S.Sinnema  
(zie pag. 7)





Eitjes Nachtpauwoog (*Saturnia pavonia*), excursie Fochtelooërveen, 27 mei 2017. Foto: J.Bouma (zie pag. 8)



Net uitgekomen rupsen van de Nachtpauwoog (*Saturnia pavonia*), excursie Fochtelooërveen, 27 mei 2017. Foto: S.Sinnema (zie pag. 8)



Krakeling (*Diloba caeruleocephala*)  
Liphústerheide, 28 sept.  
Foto R.Wijma (zie pag. 31)



Sneeuwbeer (*Spilosoma urticae*), Foto R.Wijma  
(zie pag. 30)

- 9) *Amphipyra pyramidea* - Piramidevlinder (5 ex. > allen op smear)
- 10) *Luperina testacea* - Gewone grasuil (1 ex.)
- 11) *Apamea remissa* - Grauwe grasuil (1 ex.)
- 12) *Hoplodrina ambigua* - Zuidelijke stofuil (1 ex.)
- 13) *Deltote pygarga* - Donkere marmerruil (1 ex.)
- 14) *Panthea coenobita* - Schijn-nonvlinder (1 ex. 🧐)
- 15) *Diachrysia chrysitis* - Koperuil (2 ex.)

### **Microlepidoptera:**

#### Ypsolophidae

- 1) *Ypsolopha parenthesella* - Witvlekspitskopmot (1 ex.)

#### Peleopodidae

- 1) *Carcina quercana* - Vuurmot (1 ex.)

#### Tortricidae

- 1) *Cochylis dubitana* - Blauwe distelbladroller (1 ex.)
- 2) *Celypha lacunana* - Brandnetelbladroller (1 ex.)
- 3) *Bactra lancealana* - Gewone biesbladroller (1 ex.)
- 4) *Epinotia nisella f. decorana* - Variabele oogbladroller (2 ex.)

#### Pyralidae

- 1) *Dioryctria sylvestrella* - Egale sparappelboorder (1 ex.)
- 2) *Endotricha flammealis* - Strooiselmot (1 ex.)

#### Crambidae

- 1) *Pyrausta despicata* - Weegbreemot (1 ex.)
- 2) *Pleuroptya ruralis* - Parelmoermot (1 ex.)
- 3) *Evergestis pallidata* - Bonte valkmot (1 ex.)
- 4) *Eudonia truncicolella* - Nazomergranietmot (1 ex.)
- 5) *Agriphila straminella* - Blauwooggrasmot (1 ex.)
- 6) *Elophila nymphaeata* - Waterleliemot (1 ex.)
- 7) *Paraponyx stratiotata* - Krabbenscheermot (1 ex. 🧐)

### **Excursie Polder Oldelamer, De Hellingen e De Ontginning, en Brandemeer 29 juli 2017                      Luut de Zee**

Op zaterdag 29 juli om 14 uur verzamelden zich 10 enthousiaste leden van de vlinderwerkgroep bij de informatieschuur Staatsbosbeheer aan de Oude Maden in de Brandemeer. 's Ochtends was het weer niet best, regenachtig en een harde wind. Niet de meest optimale weersomstandigheden voor een vlinderexcursie. Maar gelukkig is er tegenwoordig buienradar. Volgens de voorspellingen zou het in de middag droog worden, dus er werd besloten om de excursie door te laten gaan. Vlak voor 14 uur viel er toch nog een klein buitje, maar daarna bleef het

gelukkig droog en kwam de zon ook af en toe tevoorschijn. Maar het waaide nog wel stevig.

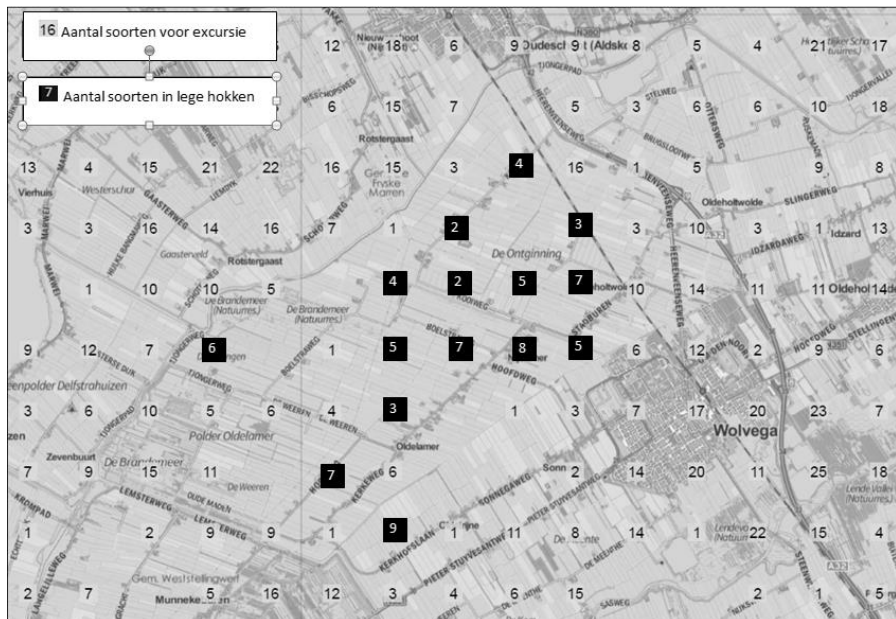
De excursie stond in het teken van de nieuwe dagvlinderatlas. Het gebied tussen de Tjonger, de A32 (Heerenveen – Wolvega), de Helomavaart en de N351 (Wolvega – Emmeloord) is een witte vlek en het was de bedoeling om in zoveel mogelijk km-hokken vlinders te tellen. In dit gebied liggen de veenpolders Polder Oldelamer, De Hellingen en De Ontginning. Er waren vijf routes uitgezet, per tweetal werd een route gekozen. Nadat de routes waren verdeeld gingen de vijf tweetallen op pad. Er was afgesproken om rond 17 uur weer te verzamelen bij de informatieschuur. Met niet al te hoog gespannen verwachtingen gingen de deelnemers op pad. Er werd vooral gekeken op plekken waar je vlinders zou kunnen verwachten: wegbermen met bloemen, tuinen bij huizen en slootkanten waar vaak kattenstaart in bloei stond.

Toen de deelnemers om 17 uur weer terug waren bij de informatieschuur, was iedereen enthousiast over wat er aan vlinders was gezien. De resultaten vielen erg mee. Er waren weliswaar geen heel bijzondere soorten gezien, maar er was meer gezien dan van tevoren was verwacht. Het aantal argusvlinders was onverwacht groot en er waren oranje zandoogjes en koevinkjes gezien, wat vooraf niet was verwacht. In onderstaande tabel staan de waargenomen soorten met in de laatste kolom per soort het aantal km-hokken, waarvan geen waarnemingen bekend waren, waarin de soort is gezien.

Tabel 1: Waargenomen soorten

Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam	Aantal nieuwe km-hokken
Citroenvlinder	<i>Gonepteryx rhamni</i>	
Groot koolwitje	<i>Pieris brassicae</i>	3
Klein koolwitje	<i>Pieris rapae</i>	12
Kleine geaderd witje	<i>Pieris napi</i>	4
Atalanta	<i>Vanessa atalanta</i>	9
Dagpauwoog	<i>Aglais io</i>	4
Kleine vos	<i>Aglais urticae</i>	12
Kleine vuurvlinder	<i>Lycaena phlaeas</i>	3
Bont zandoogje	<i>Pararge aegeria</i>	2
Bruin zandoogje	<i>Maniola jurtina</i>	1
Oranje zandoogje	<i>Pyronia tithonus</i>	4
Koenvinkje	<i>Aphantopus hyperantus</i>	1
Argusvlinder	<i>Lasiommata megera</i>	6
Zwartsrietdikkopje	<i>Thymelicus lineola</i>	8
Groot dikkopje	<i>Ochlodes sylvanus</i>	1
Parelmoermot	<i>Pleuroptya ruralis</i>	
Aardappelstengelboorder	<i>Hydraecia micacea</i>	

Er zijn in 20 km-hokken meer soorten gezien dan er soorten bekend waren. Daarvan waren er 15 km-hokken waar tot nu toe geen enkele soort bekend was. Het aantal nieuwe soorten in deze hokken varieerde van 1 tot 9. Al met al was het ondanks de stevige wind een zeer geslaagde middag. Het blijkt dat het inventariseren van witte vlekken de moeite kan lonen en dat je soms soorten tegenkomt, die je niet had verwacht. In onderstaande figuur wordt getoond hoeveel soorten er zijn gezien in km-hokken waarvan voor de excursie nog geen waarnemingen bekend waren. Hieruit blijkt dat het bezoeken van witte vlekken de moeite loont.



Figuur 1: Aantal soorten per km-hok

Het nachtvlinderen werd gelaten voor wat het was, daarvoor waren de omstandigheden niet goed genoeg: harde wind en een lage temperatuur. Dus ging een ieder na het uitwisselen van de ervaringen huiswaarts. Geconcludeerd mag worden dat het vullen van witte vlekken op deze manier voor herhaling vatbaar is. Het lijkt een goed plan om volgend jaar weer op deze manier gezamenlijk witte vlekken te vullen.

## Het geslacht *Caloptilia* – met een nieuwe soort voor Friesland: *Caloptilia fidella* – Gerrit Tuinstra

Binnen de familie Gracillariidae is er een groepje opvallende soorten, behorend tot het geslacht *Caloptilia*. Opvallend voor wat betreft hun uiterlijk, maar ook hun levenswijze als rups. Uit Nederland zijn 16 soorten bekend, althans, als de naamgeving volgens de website Kleine Vlinders ([www.kleinevlinders.nl](http://www.kleinevlinders.nl)) gehanteerd wordt. Want hier wordt *Caloptilia syringella* als geldige naam gebruikt, terwijl de website Microlepidoptera ([www.microlepidoptera.nl](http://www.microlepidoptera.nl)) voor deze soort de naam *Gracillaria syringella* gebruikt. De Nederlandse naamgeving is op beide websites ook verschillend, zoals uit de volgende opsomming (op alfabetische volgorde van de wetenschappelijke soortnamen) van de 16 soorten blijkt:

- *alchimiella*\* gewoon eikenbladkegelmotje goudvlekstelmtot
- *azaleella*\* azaleamotje azaleastelmtot
- *betulicola*\* groot berkenbladkegelmotje bruine berkenstelmtot
- *cuculipennella*\* gebaard ligusterbladkegelmotje grauwe stelmtot
- *elongella*\* groot elzenbladkegelmotje bruine elzenstelmtot
- *falconipennella*\* klein elzenbladkegelmotje variabele elzenstelmtot
- *fidella*\* hopbladkegelmotje hopstelmtot
- *syringella*\* seringemotje seringensstelmtot
- *hemidactylella*\* bont esdoornbladkegelmotje bonte esdoornstelmtot
- *honoratella* - bleke esdoornstelmtot
- *populetorum*\* berkenzaailingbladkegelmotje witte berkenstelmtot
- *robustella*\* Jäcks eikenbladkegelmotje eikenstelmtot
- *roscipennella* kastanjebladkegelmotje walnootstelmtot
- *rufipennella*\* bruin esdoornbladkegelmotje donkere esdoornstelmtot
- *stigmatella*\* hopveertje wilgenstelmtot
- *suberinella* besprenkeld berkenbladkegelmotje gevlekte berkenstelmtot

In deze opsomming worden na de wetenschappelijke soortnaam de Nederlandse namen van resp. de websites Kleine Vlinders en Microlepidoptera weergegeven. Op de eerstgenoemde website wordt *C. honoratella* nog niet weergegeven. Deze soort is pas zeer recent voor het eerst in Nederland waargenomen (Prick, Cupedo & Schreurs 2017). De soorten met een \* achter de wetenschappelijke naam zijn ook in de provincie Friesland waargenomen.

De Nederlandse naam ‘bladkegelmotje’ verwijst naar de levenswijze van de rupsen. In het laatste stadium leven de rupsen namelijk in een (naar beneden) omgevouwen bladrand of een opgerold(e) blad(rand) ofwel ‘bladkegel’. In eerdere stadia zijn de rupsen mineerders en leven ze veelal in gang- vlek- en/of

vouwmijnen. De Nederlandse naam 'steltmot' verwijst naar de houding van de imago's. De (lange) voorpoten worden rechtop gehouden worden, waarmee de vlinders 'op stelten' staan. Overigens is deze kenmerkende houding niet uniek voor de Caloptilia's, want ook sommige andere soorten uit de familie Gracillariidae hebben deze houding, bijvoorbeeld soorten van het geslacht Parornix.

Niet alleen de rusthouding is opvallend, maar ook de rest van het uiterlijk. Zo hebben alle soorten hele smalle, langwerpige vleugels. De kleur en tekening verschilt tussen de soorten onderling, maar soms ook binnen een soort. Zo zijn *C. betulicola* en *C. elongella* egaal roodbruin van kleur en beide soorten zijn dan ook lastig van elkaar te onderscheiden. Andere soorten zijn bonter gekleurd en getekend, zoals *C. cuculipennella* en *C. populetorum*. En er zijn diverse soorten met een opvallende, ietwat driehoekige of trapeziumvormige vlek aan de voorrand van de voorvleugel. De vorm en kleur van deze vlek is soms kenmerkend voor een bepaalde soort, maar kan ook variëren binnen een soort. Om te komen tot de determinatie 'Caloptilia' is niet moeilijk, maar tot de juiste soort is niet altijd eenvoudig.

*C. roscipennella* en *C. suberinella* zijn uit Friesland niet bekend, maar zijn in Nederland überhaupt zeer zeldzaam. De meeste andere soorten zijn (redelijk) algemeen (ook in Friesland) en worden veelal verspreid over grote delen van Nederland waargenomen. Een van de meest bekende en eigenlijk overal voorkomende soort is *C. alchimiella*, waarvan de rupsen op eik (*Quercus* spp.) leven. Wanneer er met licht nachtvlinders geïnventariseerd worden, wordt deze soort regelmatig waargenomen.

*C. fidella* nieuw voor Friesland!

In 2009 werd *C. fidella* voor het eerst in Nederland waargenomen, in Kerkrade, provincie Limburg. Kort na deze eerste vondst van de mijnen, werden deze ook talrijk gevonden op andere plekken in de provincie (Koster 2010). Rupsen van *C. fidella* maken in eerste instantie een gangmijntje, voordat deze overgaat in een opvallend licht gekleurd vlekmiijntje, in de oksel van twee nerven in het blad van Hop (*Humulus lupulus*). Nadat de rups het vlekmiijntje verlaat, leeft deze in een naar onderen toe omgerolde bladrand. De combinatie van de aanwezigheid van het vlekmiijntje en de bladrol is zeer kenmerkend voor deze soort. In de jaren na de eerste vondst is *C. fidella* op veel meer plekken gevonden in het oosten en midden van Nederland. Mogelijk is de soort al veel langer in Nederland aanwezig geweest, maar bleef deze onopgemerkt!

De aanleiding van dit artikel is de vondst van *C. fidella* nabij Oldeberkoop, op 4 oktober 2017. Hier werd in een houtwal met plaatselijk veel hop een enkel blad met een vlekmiijn en bladrol gevonden door de auteur (**zie foto pag. 16**). In de bladrol bevond zich een rups. Maar dit was niet de eerste vondst in Friesland! Op 9 juli 2017 vond George Sinnema uit Leeuwarden een Caloptilia-imago nabij Noardburgum, die leek op *C. fidella*. Voor bevestiging van de soort ging de waarnemer op zoek naar de mijnen en op 10 augustus vond hij op hop in de Soestpolder nabij Burgum een mijn en een bladrol, waarmee de soort definitief



voor het eerst in Friesland vastgesteld werd. Op 15 en 20 augustus werden opnieuw mijnen gevonden, door dezelfde waarnemer en in dezelfde omgeving. De vondsten zijn met prachtige foto's gedocumenteerd op de website waarneming.nl ([www.waarneming.nl](http://www.waarneming.nl)). Een aanrader om deze foto's te bekijken, voor een ieder die in zijn omgeving ook eens op zoek wil naar *C. fidella*!

*C. fidella* is dus in korte tijd bekend geworden uit een groot deel van Nederland. Dit geldt ook voor een andere soort die vrij recent in Nederland ontdekt is: *C. hemidactylella*. De rupsen van deze soort leven met name op Spaanse aak (*Acer campestre*). In 2011 werd in het tijdschrift Entomologische Berichten een artikel gepubliceerd over deze soort en de eerste Nederlandse vondsten (Corver, Muus & Ellis 2011). Vanaf 2007 werd de soort verspreid over Nederland waargenomen, terwijl de eerste vangst al in 2003 gedaan bleek te zijn. Inmiddels komt de soort over geheel Nederland voor, met name ook in de noordelijke provincies, getuige het kaartje dat getoond wordt op de website Microlepidoptera. Dat de soort inderdaad op veel plekken voorkomt is ook de ervaring van de auteur. Zo zijn bijvoorbeeld ook in het Lauwersmeer de opvallende bladrollen talrijk gevonden, op Spaanse aak.

Literatuur en websites

Corver S., Muus T. & Ellis, W. 2011. Caloptilia hemidactylella: new to the Netherlands. Notes on distribution, morphology and biology (Lepidoptera: Gracillariidae). Entomologische Berichten 71 (2) 2011.

Koster S. 2010. Faunistische mededelingen voorjaarsvergadering 2010 Sectie Snellen; verslag in Franje 13 (26), september 2010.

Prick M., Cupedo F. & Schreurs A. 2017. Caloptilia honoratella (Lepidoptera: Gracillariidae): een nieuwe soort voor de Nederlandse fauna. Entomologische berichten 77 (5) 2017.

Website [www.kleinevlinders.nl](http://www.kleinevlinders.nl), Stichting Tinea – Kleine Vlinders (geraadpleegd oktober 2017).

Website [www.microlepidoptera.nl](http://www.microlepidoptera.nl), Atlas van de kleinere vlinders in Nederland (geraadpleegd oktober 2017).

### ***Agrotera nemoralis*, de Haagbeukmot, nieuw voor Friesland – Gerrit Tuinstra**

Dat niet alle kleine vlinders ofwel microlepidoptera klein en moeilijk te determineren zijn, wordt wel bewezen door *Agrotera nemoralis*, de haagbeukmot. Overigens moet men daarbij wel in het achterhoofd houden dat de verdeling in micro's en macro's in feite kunstmatig en door de mens aangebrachte is. Sommige families worden tot de micro's gerekend, andere tot de macro's.

De prachtige *A. nemoralis* is niet te verwarren met andere soorten, althans in Nederland. In tropische gebieden komen soorten voor die (behoorlijke) overeenkomsten vertonen met de vlinder. In Europa is *A. nemoralis* de enige vertegenwoordiger uit het geslacht *Agrotera*. De soort behoort tot de subfamilie

Spilomelinae, binnen de familie Crambinae (website Fauna Europaea). *A. nemoralis* heeft een spanwijdte van 20-24 mm (Goater 1986) en een zeer kenmerkende en opvallende kleur en tekening. Ook de houding van de vlinder in rust is opvallend, waarbij de vleugels plat neergelegd worden en de voorvleugels in het geheel zichtbaar zijn. (zie foto pag. 16).

Op 17 mei 2017 werd door de auteur – voor zover bekend – het eerste exemplaar van *A. nemoralis* voor Friesland gevangen. Het exemplaar werd op licht gevangen aan de zuidrand van het natuurgebied de Schaopedobbe nabij Elsloo, in eigendom en beheer bij It Fryske Gea. Het was een qua weersomstandigheden prima avond en ‘het vlog goed’! Voor wat betreft de macro’s werden er meer dan 110 soorten waargenomen, wat behoorlijk veel is, zeker voor deze tijd van het jaar. Opvallend op deze avond waren de diverse soorten van het geslacht Eupithecia (dwerg- of bloemspanners), waaronder drie zeldzame tot zeer zeldzame soorten *E. indigata* (lennendwergspanner), *E. abietaria* (spardwergspanner) en *E. exiguata* (loofboomdwergspanner).

Afgaande op de verspreidingsinformatie die getoond wordt op de websites Kleine Vlinders, Microlepidoptera en Waarneming.nl, alsmede de waarneming van de Schaopedobbe, is *A. nemoralis* inmiddels in Nederland in alle provincies waargenomen. In het verleden was *A. nemoralis* een soort die maar weinig waargenomen werd en dan met name in de provincies Noord-Brabant en (zuidelijk) Limburg (Huisman et al 2013). Blijkbaar is de soort de laatste jaren algemener geworden, ofwel wordt de soort in ieder geval meer waargenomen. Opvallend is wel dat er de laatste jaren veel waarnemingen gedaan zijn in de provincie Flevoland! Blijkbaar zijn hier de voedselplanten in de relatief recent aangelegde bossen voldoende aanwezig. Volgens Goater (1986) is haagbeuk (*Carpinus betulus*) de voedselplant van *A. nemoralis*, maar ook hazelaar (*Corylus*), kastanje (*Castanea*) en eik (*Quercus*) worden genoemd (Slamka 1997). In ieder geval eik komt natuurlijk in de bossen langs de heide en graslanden van de Schaopedobbe veelvuldig voor. Niet heel ver van de vindplaats groeien ook een aantal mooie struiken hazelaar (*Corylus avellana*).

Zeker in de zuidelijke delen van onze provincie is het opletten op deze soort de komende jaren. De afstand tot Flevoland (inclusief Noordoostpolder, waar *A. nemoralis* ook waargenomen is) is tenslotte niet heel erg groot!

#### Literatuur en websites

Goater B. 1986. British pyralid moths, A guide to their identification. Harley Books, Essex, England.

Huisman K.J., Koster J.C., Muus T.S.T. & Nieukerken, E.J. van, 2013.

Microlepidoptera in Nederland, vooral in 2007 – 2010, met een terugblik op 30 jaar faunistisch onderzoek. Entomologische berichten 73 (3) 2013.

Slamka, F. 1997. Die Zünslerartigen (Pyraloidea) Mitteleuropas, bestimmen, verbreitung, flugstandort, lebensweise der raupen. Bratislava, Slowakei.

Website Fauna Europaea ([www.fauna-eu.org](http://www.fauna-eu.org)), Secretariat Museum für naturkunde, Berlin. Geraadpleegd oktober 2017.

Website Kleine Vlinders ([www.kleinevlinders.nl](http://www.kleinevlinders.nl)), Stichting Tinea – Kleine Vlinders (geraadpleegd oktober 2017).

Website Microlepidoptera ([www.microlepidoptera.nl](http://www.microlepidoptera.nl)), Atlas van de kleinere vlinders in Nederland (geraadpleegd oktober 2017).

Website Waarneming.nl ([www.waarneming.nl](http://www.waarneming.nl)) (geraadpleegd oktober 2017).

## De oogst van 2017 Mariske Pemmelaar-Groot

### Inleiding

Hoe gaat het vlinderjaar 2017 mijn boeken in? Ik heb daar een zeer wisselend gevoel over. Er waren maar een paar pieken en vooral veel dalen. Het weer wisselde in 2017 ook extreem met pieken en dalen.

April was te koud, mei maakte het dan weer goed. Te goed; het werd warm en heel droog. Zo droog zelfs dat de Dopheide op sommige plekken verdroogde. Het was zo warm op 11 mei dat ik een **grootvlekkige Viervlek** (libel) in de berm van de Tjongervallei zag.

Volgens het nieuwe boek “**Libellenrijk Fryslân**” werden deze libellen tijdens de warme voorzomers van 2003 en 2004 gevonden. Een citaat uit het boek: “*Jammer genoeg zien we deze prachtige “grootvlekken” sinds 2005 niet meer. Het is nu weer wachten op een vroeg en warm voorjaar*”. Wat mij betreft voldeed het warme voorjaar van 2017 daar dus aan.

De droogte van mei heeft denk ik voor de rest van het jaar een behoorlijke vlinderdip veroorzaakt. Er ontwikkelden zich veel minder nectarbloemen. Dat had tot gevolg had dat er veel minder vlinders vlogen. Het wisselvallige weer met veel regen in de zomer stimuleerde wel de groei van de vegetatie maar niet de bloei.

Dit jaar stond voor mij in het teken van subtiele afwijkingen. De foto's die ik maakte van sommige soorten of de foto's die ik doorstuurde naar Gerard Bergsma en Siep Sinnema zorgden pas voor een aha-beleving achteraf!

*Wanneer je kijkt*

*Zie je nog niet*

*Wanneer je ziet*

*Grijpt het je aan*

*Willem Hussem (1900-1974 schilder en dichter)*

## De piek

In het veld kunnen vlinders zonder veel stil te zitten om je heen dartelen. Ze dreigen zo aan je blik te ontsnappen. Je bent blij dat je op goed geluk een foto kunt schieten. Thuis kijk ik dan pas secuur naar wat ik eigenlijk zag.

Zo verging het mij ook met de Hooibeestjes. Ze vlogen aan de rand van mijn eigen “tuin” d.w.z. aan de rand van ons 45 jaar oude ruilverkavelingsbosje. Op de grens met mais en een weiland van Engels Raai gras van de burenen. Eigenlijk ging ik kijken of er Argusvlinders zouden zijn. De Argussen vlogen hier 2 jaar geleden nog volop. In plaats daarvan zag ik tot mijn verbazing twee **Hooibeestjes** langs het mais vliegen, over het weiland om op onze gras/mos-zone te landen. Gelukkig heb ik tegenwoordig altijd een foto toestel om mijn nek dus snel wat geknipt. Daarna vloog het Hooibeestje nog naar de Grote Waterweegbree in de greppel om nectar te drinken maar voor ik kon inzomen vloog het al weer weg. Thuis gekomen zag ik dat het Hooibeestje **drie oogjes** had. (zie foto pag. 15). Ik vond het al bijzonder dat dit vlindertje hier, zo dichtbij huis, op deze uniforme weide vloog maar dat het ook nog een 3-ogige was leek mij heel bijzonder. Van nature hoort het Hooibeestje toch meer op de schrale droge graslanden of op de heide thuis? Daar heb ik ze deze hele zomer door bij tientallen gezien. Dat was zo'n piek dit jaar. Het hooibeestje kan kennelijk goed gedijen bij extreme weersgesteldheden.

Op internet gezocht of ik identieke gevallen kon vinden. Op het *lepiforum.de* vond ik een Hooibeestje met twee extra “mini-ogen”. Deze werd op 26 juli 2011 in Brandenburg (DI).

Twee waarnemingen in het Rhône-dal (Fr), 1 met in de kern een extra oog op 05-05-2008 en 1 met een extra mini-oogje op 08-06-2016. Mijn variant met twee ogen in één kern (of zijn het twee kernen?) plus een extra minioogje heb ik op internet niet kunnen vinden. Volgens de website met de Rhône-varianten (*Rhône list, felixthecatalog.tim*) is een extra ocelli (oog) een uitzondering.

Gerard Bergsma bericht mij: *“zeer bijzonder deze waarneming van een Hooibeestje met drie oogjes. Een afwijkende vorm van het standaarduiterlijk van deze vlindersoort”*.

## Het dal

2017 was weer een jaar van niks voor de **Argusvlinder**. Ik heb er maar 1 gezien langs de Tjonger op 25 mei. Deze heb ik helaas niet kunnen vastleggen. Die neergang voelde ik in 2016 in mijn directe omgeving ook al. In de jaren 2014 en 2015 telde ik er nog tientallen.

## Bijzonderheden

Vermeldenswaard is dat ik op 21 juli een hele verse imago van de **Heideringelrups** (zie foto pag. 28) op de Gagel in een heidegebiedje aan de Tjonger van het Staatsbosbeheer. Van Emiel Beijck, Boswachter Ecologie van het Staatsbosbeheer hoorde ik dat dit voor deze locatie een nieuwe waarneming was!



*Heideringelrups  
(Malacosoma castrensis)  
Foto: M.Pemmelaar*

Begin augustus fotografeerde ik in hetzelfde heidegebied een Groot Dikkopje. Dat dacht ik tenminste. Niks bijzonders, behalve dat het toch wel een beetje laat was voor een Groot Dikkopje. Ik meldde hem bij *Waarneming.nl* met de IOBS-app als “onzeker” aan. Ik kreeg het volgende commentaar: *Dit is een **Kommavlinder!** Leuk. Groet, Albert (zie foto pag. 15)*

Aan Gerard Bergsma vroeg ik nog om een second opinion.

Zijn commentaar: *“het is welzeker het mannetje van de Kommavlinder. De geurstreep op de bovenvleugel van een Kommdikkopje is namelijk (redelijk) recht en loopt evenwijdig langs de buitenrand. De geurstreep van het Groot dikkopje is in de regel grillig van vorm en buigt ook sneller naar de linkerkant (binnenkant) van de bovenvleugel. De sprietknoppen lijken ook veel meer op die van de Kommavlinder dan op de opvallend haakvormige sprietuiteinden van het Groot dikkopje. Een foto van de onderkant had direct uitsluitsel gegeven, maar dat lukt tijdens het fotograferen niet altijd.*

Emiel Beijk (SBB), berichtte mij het volgende: *“Prachtige waarneming (en foto) van de kommavlinder! Echt een nieuwe waarneming voor ons!”*

Op 8 augustus zie ik aan de oever van de Tjonger een **Oranje Luzernevlinder**. Het lijkt wel of ik daar de klok op gelijk kan zetten. Bijna ieder jaar zie ik op dezelfde plek ongeveer op dezelfde tijd deze trekvlinder.

De successtory van de **Zilveren Maan** van vorig jaar heeft in 2017 een vervolg. Ook dit jaar waren er weer twee generaties Zilveren Maan. Ik bezocht dezelfde locaties op 26 mei (1<sup>e</sup> generatie) en op 26 juli en 13 augustus (2<sup>e</sup> generatie).

Ik telde op 26 mei 37 Zilveren Manen verspreid over de 2 gebiedjes. Ze vlogen vooral op Braam en Koekoeksbloem. Op 26 juli trof ik de tweede generatie aan, 59 exemplaren op Struikheide, Dopheide en Grote Kattestaart.

Op 13 augustus ging ik nog een keer kijken. Aan *waarneming.nl* gaf ik 11 exemplaren door. Ze foerageerden toen alleen op Grote Kattestaart en Kale Jonker.



Zilveren Maan (*Boloria selene*)

Foto: M.Pemmelaar

Waarschijnlijk heeft het hoogtepunt tussen deze twee data gelegen. Maar of het net zo succesvol was als vorig jaar betwifel ik. Er bloeiden veel minder Grote Kattestaarten dan het jaar daarvoor. Het wisselvallige weer moet daar debet aan zijn geweest.

De hekkensluiser qua bijzonderheden voor dit jaar is de **Gentiaanvedermot** (*Stenoptilia pneumonanthos*) (zie foto pag. 15). Die zag ik op 4 september in hetzelfde biotoop als van de Zilveren Maan, tussen Blauwe Knoop en Klokjesgentiaan.

### Nachtvlinderwaarnemingen uit het Burgumer-Mar gebied, de Leien en de Liphústerheide Reinder Wijma & Natalia Zacarias

#### De Leien en het Burgumer Mar

Dit jaar mochten wij een vergunning ontvangen van Staatsbosbeheer om te nachtvlinderen rond het Burgumer Mar en de Leien. Beide meren zijn grotendeels omringd door moeras en vooral bij vogelaars een populaire plek om te bezoeken. Afgelopen jaar hebben wij hier plm. 12 x gestaan met onze generator en de 400W HPL lamp. Bij de Leien hebben wij steeds op dezelfde plaats langs de NW-zijde inventarisaties uitgevoerd met een focus op macro nachtvlinders. Op het moment dat dit geschreven wordt is er nog veel uitzoekwerk te verrichten m.b.t. de waargenomen micro nachtvlinders. In totaal zijn rond de 135 soorten macrovlinders waargenomen waaronder de Gevlamde Rietuil (*Senta flammea*) die op 2 juni in aantal op het laken verscheen (8 stuks!).



Gevlamde Rietuil (*Senta flammea*)

Foto: R.Wijma

Op dezelfde avond verschenen er 5 Moeras W-uilen (*Lacanobia splendens*). Verder zijn noemenswaardig de Sneeuwbeer (*Spilosoma urticae*) (zie foto pag.18), de Geelbruine Rietboorder (*Archanara dissoluta*), het Moerasgoudvenstertje (*Plusia putnami*), het Rietluiwaard (*Phragmataecia castaneae*) en de Kajatehoutspanner (*Pelurga comitata*). Tot onze verrassing blijkt er ook een populatie van de micro *Nascia ciliaris* (Moerasduiveltje) aanwezig te zijn. Tot voor kort kwam deze soort alleen rond de Biesbosch voor maar is zich langzaam noordwaarts aan het uitbreiden. De Leien blijkt dus een belangrijk gebied te zijn voor echte moeras-specialisten!

Rond het Burgumer Mar is de inventarisatie wat minder aaneengesloten vanwege het gebrek aan tijd en omdat we ook inventariseren bij de Liphústerheide. We hebben plm. 5x op twee plaatsen aan de oostzijde gestaan. Na september werd dit vrijwel onmogelijk omdat er te veel hoornaars op het laken verschenen. Toch bleek vanwege de rijkere vegetatie dan bij de Leien dat hier veel meer soorten op het laken kwamen. De zeldzame moerasspecialisten die bij de Leien voorkomen ontbreken hier maar worden aangevuld met soorten die meer in bosgebieden voorkomen. Noemenswaardig zijn hier de Gehakkelde Spanner (*Ennomos erosaria*), Oranje Ovlinder (*Pyrrhia umbra*), de Saffraangouduil (*Tiliacea aurago*) en de Wilgentandvlinder (*Notodonta tritophus*). De Tweekleurige Heremietuil (*Ipimorpha subtusa*) was in aantal aanwezig. Wat micro's betreft is de Gezoomde Valkmot (*Evergestis limbata*) het vermelden waard.

### **Thuis in Drachten**

Omdat wij aan een park in Drachten wonen is het interessant om daar ook af en toe kleine inventarisaties te doen. Op 6 juli verscheen er een Meldedwergspanner (*Eupithecia simplicata*) op licht in het park. Deze soort komt vooral aan de kust voor en wordt veel minder in het binnenland gezien. Verdere opmerkelijke waarnemingen betreffen een Zwarte W-Vlinder (*Macaria wauaria*). Deze soort leeft op bessenstruiken en wordt slechts af en toe in het zuidoosten van de provincie waargenomen. Een trekker uit het zuiden is de Getekende Gamma-uil (*Macdunnoughia confusa*) die in ons deel van het land weinig wordt waargenomen. Vaste waarden in het park zijn de Gevorkte Silene-uil (*Sideridis rivularis*) en de Lichte Korstmosuil (*Bryotropha domestica*).

### **De Liphústerheide**

Wij waren blij dat we toestemming hebben gekregen (van It Fryske Gea en van de familie Van Harinxma) om op de Liphústerheide inventarisaties te doen. De laatste keer dat hier inventarisaties zijn gedaan ligt alweer enkele jaren achter ons en omdat het een uitgebreid heidegebied is met natte en droge gedeelten waren onze verwachtingen hoog. Uiteindelijk zijn er plm. 210 soorten macro's waargenomen op de ongeveer 15 avonden/nachten dat wij er gestaan hebben. Er is een hiaat in de

maand juni aanwezig (toen waren de omstandigheden gunstig met warm weer!) omdat wij toen op vakantie waren.



Spardwergspanner  
(*Eupithecia  
abietaria*). Foto:  
R. Wijma

Hieronder volgt een korte lijst met de meest interessante waarnemingen:

- Eikenvoorjaarsuil (*Orthosia miniosa*), 1 op het laken op 7 mei. Schaarse voorjaarssoort.
- Spardwergspanner (*Eupithecia abietaria*), 2 op het laken op 23 mei, deze grote “Eupi” wordt slechts een handjevol keren per jaar waargenomen
- Veenheide-uil (*Acronicta menyanthidis*). Er is een grote populatie aanwezig van deze zeldzame vochtige heidesoort, op 23 mei ongeveer 25 op het laken!
- Heidedwergspanner (*Eupithecia satyrata*). Enkele malen op het laken, een weinig waargenomen heidespecialist.
- Schijnnonvlinder (*Panthea coenobita*). Verschillende malen op het laken, een prachtig gekleurde soort met naaldbomen als waardplant.
- Karmozijnrood weeskind. (*Catocala sponsa*). Zeldzame soort die een zeer goed jaar heeft gehad, wij hadden 3 op licht op 19 juli.
- Krakeling (*Diloba caeruleocephala*). Schaarse najaarssoort op 28 september in aantal op het laken. (zie foto pag. 18)
- Bruine Zwartstipuil (*Xestia baja*). Deze soort wordt doorgaans in lage aantallen waargenomen, maar op 7 augustus verschenen er rond de 35 op het laken!
- Wilgenhermelijnvlinder (*Furcula bifida*). Leeft in tegenstelling tot wat de naam doet vermoeden vooral op populier. Dit is op de liphusterheide in voldoende mate aanwezig. Slechts 1 exemplaar op 23 mei op het laken.



- Diana-uil (*Griposia aprilina*). In Friesland vrij algemeen vergeleken met andere provincies, maar het is mooi om deze prachtige soort voor het eerst op het laken te hebben (3 oktober).
- Nachtpauwoog (*Saturnia pavonia*). Wij hadden de soort nog nooit op het laken gehad, er is vermoedelijk een gezonde populatie aanwezig.

Ook hier is er nog veel zoekwerk m.b.t. micro soorten. De lijst met micro's wordt in een later stadium afgerond.

## **Mutaties ledenlijst**

### **Adreswijziging:**

De heer G.M. Jonker  
Eestraat 9  
8922 AB Leeuwarden

Mevrouw. J. Keegstra  
Leyester Hegedyk 74  
9077 TV Vrouwenparochie

De heer J. Schelvis  
De Gronzen 39  
8939 AR Leeuwarden

### **Afmelding als lid:**

De heer S. Hempenius  
Sneek

**Noteer deze data in uw agenda!**

- zaterdag 4 november   Bijeenkomst sectie Ter Haar te Schoonrewoerd
  
- woensdag 6 december   Najaarsbijeenkomst Vlinderwerkgroep Friesland te Ureterp
  
- zaterdag 13 januari    Determinatiedag te Hemrik

## Vlinderwerkgroep Friesland

### Bestuur

Siep Sinnema	voorzitter Sparjeburd 29 tel. 0516-471222	8409 CK Hemrik s.g.sinnema@online.nl
Gerard Bergsma	secretaris Bosweer 29 tel. 0516-432414	8426 GS Appelscha bergsmagj@ziggo.nl
Luut de Zee	penningmeester Martrihoeve 26 tel. 0513 - 795028	8502 CZ Joure luut.de.zee@zonnet.nl
Gerrit Tuinstra	bestuurslid De Twee Gebroeders 214 tel. 0512-518246	9207 CB Drachten g.tuinstra14@gmail.com
Anneke van der Veen	bestuurslid Provincialeweg 21 tel. 0594-659791	9865 AA Opende vdveena@home.nl
Contributie	€ 10,00 per jaar. Girorekening NL68 INGB 0007 2232 59 t.n.v. L.D. de Zee, Joure	
Redactieadres	Sparjeburd 29 8409 CK Hemrik e-mail adres: s.g.sinnema@online.nl info@vlinderwerkgroepfriesland.nl	
Vlinderwerkgroep Friesland op internet:		www.vlinderwerkgroepfriesland.nl
e-mail adres:		info@vlinderwerkgroepfriesland.nl